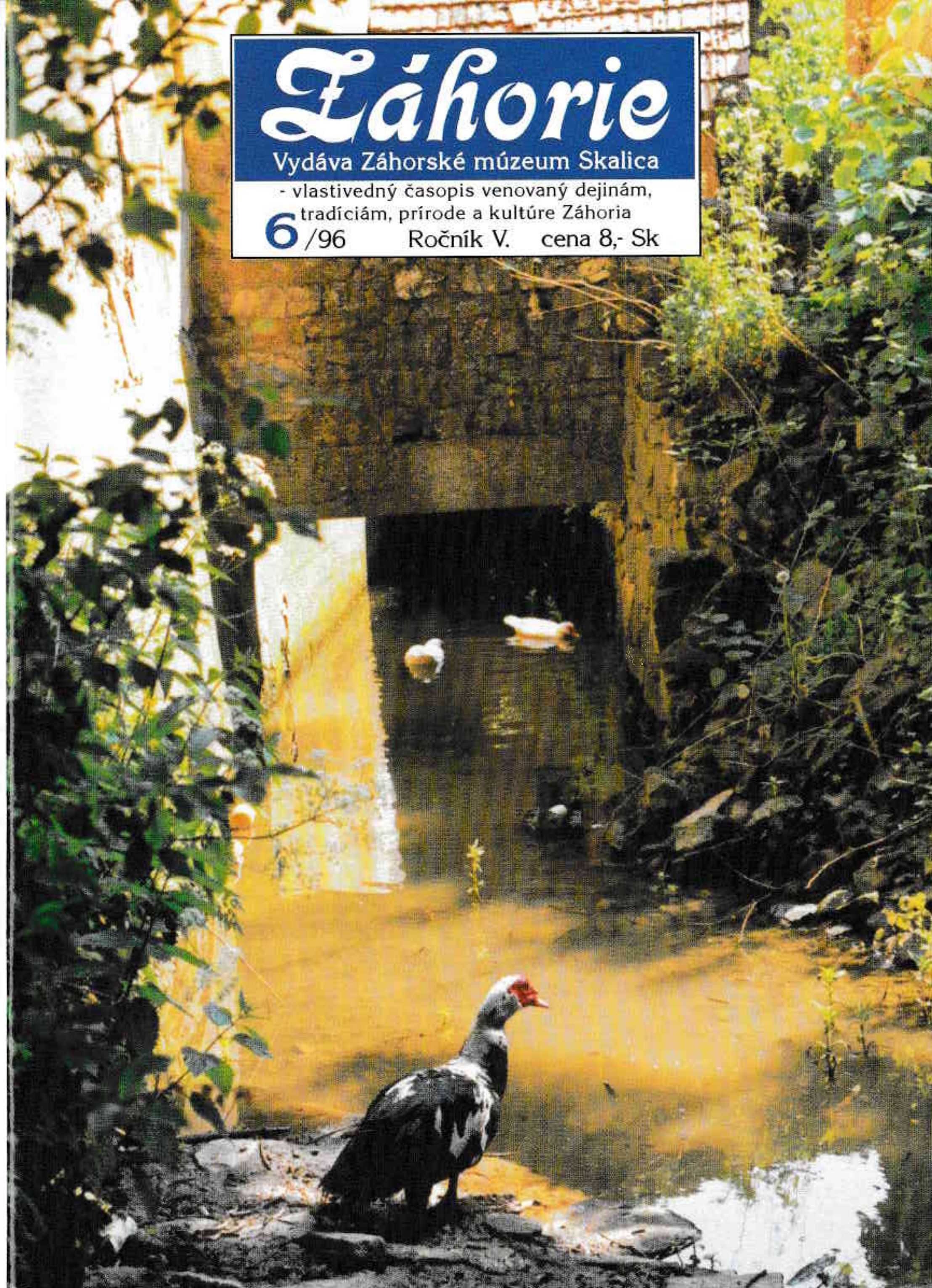

Záhorie
Vydáva Záhorské múzeum Skalica
- vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria
6/96
Ročník V.
cena 8,- Sk

ZÁHORIE

- vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria

Vydáva Záhorské múzeum Skalica

Na obálke:
Mlynský náhon, Podbranč.
Foto: Ján Pardubský
Pohľad na kaštieľ z juhu, Sobotište.
Foto: Ing. Alexander Jiroušek
Tunel gen. Milana Rastislava Štefánika, Brestovec.
Foto: Mgr. Vladimír Petrovič

OBSAH

č. 6/96

PhDr. Elena Minarovičová, CSc.: **Nálezy mincí z rímskej vojenskej stanice v Stupave** 2
Mgr. Vladimír Petrovič: **Nové skutočnosti vyplývajúce zo Žigmundovej donácie na Holíč** 5
MVDr. Pavol Hallon: **Poštovňa v Popudinách** 8
Mgr. Miroslav Minďáš: **Erb obce Vrbovce** 11
RNDr. Anton Michálek,CSc.: **Transformácia domového a bytového fondu na Záhorí a v myjavskej oblasti** 13
NÁŠ ROZHOVOR 16
Ivan Dulanský: **Pod Roštúnom a Petrklínom** 20
PhDr. Mária Zajíčková: **Betlehemy súčasných rezbárov** 22
Mgr. Peter Michalovič: **Mikulášske zvyky** 25
Správy 27
Ohlasy 28
Bibliografia 5. ročníka časopisu Záhorie 30

R.Č.OU 10/91. Vychádza 6x ročne. Časopis v okresoch Senica a Skalica rozširuje prostredníctvom svojich stánkov PNS. Objednávky a ročné predplatné 66,- Sk zasielajte na adresu: Záhorské múzeum, nám. Slobody 12, 909 01 Skalica, t.č. 944230, 944253.

Časopis **ZÁHORIE** v roku 1996 vychádza s finančným prispením Štátneho fondu kultúry **Pro Slovakia**

Redakcia časopisu ZÁHORIE želá všetkým svojim čitateľom v novom roku 1997 veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov a zároveň ďakuje všetkým prispievateľom, sponzorom a rozširovateľom časopisu za prácu a podporu v roku 1996.

Tlač obálky: *Adut-Adox, a.s. Skalica*

Litografie: grafobal

Tlač: *Recoprint servis Senica*

Nálezy mincí z rímskej vojenskej stanice v Stupave

Elena Minarovičová

Za doby rímskej v 1. až 4. storočí n.l. považovali Rimania barbarské kraje na ľavom brehu Dunaja za oblasť svojich záujmov a uplatňovali tam svoj vplyv. Na účinné zabezpečenie hraníc bolo treba vybudovať oporné body na barbarskej strane Dunaja a priamu kontrolu strategického predpolia i do hĺbky vnútrozemia. Vlastnými opornými bodmi v Zadunajsku boli vojenské opevnené tábory a stanice rôzneho rozsahu, ktoré boli časťou tzv. stredodunajského limitu. Medzi ne patrí vojenská stanica vybudovaná Rimanmi na prelome 1. a 2. storočia n.l. západne od Bratislavy, na okraji pomoravskej nížiny, pri Stupave.

O existencii stanice, opierajúc sa o množstvo drobných rímskych nálezov, sa už v 18. storočí zmieňuje vo svojej *Notitii Hungariae* Matej Bel. V druhej polovici 19. storočia tu robil príležitostný výskum archivár W. Honz a koncom 19. storočia podnikol výkop I. Gond a zber materiálu aj N. Sándorfi.

Odborný archeologický výskum na tejto lokalite robili v roku 1925 A. Gnirs, v rokoch 1940-1941 prof. V. Ondrouch a od roku 1974 tu prebiehal revízny výskum Archeologického ústavu SAV v Nitre pod vedením PhDr. Ľ. Kraskovskej, PhDr. J. Hečkovej a PhDr. V. Bujnu. Od roku 1986 pokračuje až dosiaľ výskum v Stupave pod vedením Pamiatkového ústavu v zastúpení Ing.arch. I. Staníka a Archeologického múzea SNM v Bratislave pod vedením PhDr. V. Turčana.

Rímsku stanicu v Stupave ohraničuje štvorcový kamenný múr o rozmeroch 69,55 x 65,40 x 73,30 x 64,85 m. V severnej časti stála veliteľská budova s ústredným nádvorím. Mala viaceré miestnosti s vykurovanou dlážkou a múrmi. Starostlivo omietnuté steny budovy boli členené farbami na dekoratívne polia. V juhozápadnom nároží sa pripájali kúpele s niekoľkými miestnosťami - studené a teplé kúpele a tepidarium. Za južným obvodovým múrom stála stavba o rozmeroch 11 x 13 m so zachovanou dlážkou. Azda sa používala ako sýpka na obilie. Stanica mala aj vlastný vodovod.

Pri prenikaní mincí do barbarského vnútrozemia zohrali významnú úlohu aj obyvatelia rímskych vojenských staníc. Dôkazom toho sú rímske mince, ktoré sa našli v areáli každého dosiaľ preskúmaného vojenského tábora alebo stanice na Slovensku.

Archeologické výskumy na vojenskej stanici v Stupave priniesli veľa nálezov dokumentujúcich život a dianie jej obyvateľov a medzi nimi tiež menší počet rímskych mincí. Z archeologických nálezov možno spomenúť fragmenty tegúl, črepy keramiky, prasleny, fragmenty skla a pod.

Aureus cisára Vespasiána, averz

Aureus cisára Vespasiána, reverz

Vyššie spomínaný revízny výskum v rokoch 1974-1979 potvrdil datovanie vzniku rímskej stanice v Stupave do prelomu 1. a 2. storočia. Nálezovú situáciu komplikuje germánske osídlenie na okolí i priamo v jej areáli. Podľa názoru bádateľov mala stanica vojenský alebo vojensko-obchodný či politicko-hospodársky charakter a slúžila ako významný oporný bod v dolnom Pomoraví na trase Jantárovej cesty. Z výskumu v rokoch 1974-1979 pochádza 48 rímskych strieborných a bronzových mincí. Do obdobia existencie stavby sa radia iba razby cisára Hadriána (117-138) a Antonina Pia (138-161). Najmladšie razby pochádzajú z 3. a 4. storočia.

Medzi numizmatickými nálezmi sa počas celého výskumu nevyskytla zlatá rímska minca! Zo zlata vôbec bol doteraz objavený, ešte počas výskumu V. Ondroucha, iba malý zlatý prívesok do ucha, ktorý sa našiel v priestoroch kúpeľov. Až desiata výskumná sezóna v roku 1995 pod vedením vyššie spomínaných bádateľov V. Turčana a I. Staníka bola mimoriadne úspešná. Vzácnym a výnimočným objavom bola zlatá rímska minca! V átriu veliteľskej budovy v prehádzanej vrstve zeminy premiešanej s rozpadnutou maltovinou a

úlomkami tegúl sa našla rímska minca - aureus - cisára Vespasiána (69-79) z dynastie Fláviovcov. Minca je datovaná do r. 69 n.l. a je razená v mincovni v Ríme. Na averze mince je ovenčená hlava panovníka vpr. Okolo je opis IMP CAESAR VESPASIANVS AVG. Na reverze je stojaca Aequitas vľ. drží váhy a priečne dlhý prút. Okolo je opis COS ITER TR POT. Hmotnosť mince je 6,28 g, priemer 18 mm. Literatúra: BMC II, 16, PI. 1. 6. Cohen tento typ neuvádza.

Vzhľadom na vzácnosť nálezu pripomeňme si niekoľkými riadkami panovníka, ktorý mincu vydal. Vespasiánus patril medzi najlepších cisárov, akých Rím poznal vo svojich dejinách. Začal panovať ako šesťdesiatročný. Netajil sa svojím jednoduchým pôvodom, naopak, bol naň hrdý. Zaslúžil sa o rozkvet kultúry, vzdelanosti a staviteľstva v Ríme. Rozostaval v Ríme známe Koloseum, ktoré dostaval až jeho syn Titus. Počas svojej vlády zakladal pozdĺž Jantárovej cesty viaceré kolónie a municípiá, napr. Scarbantia (dnes Šoproň). Vespasiánus zomrel ako sedemdesiatročný prirodzenou smrťou, čo bolo v tej dobe neobvyklé. Desať rokov Vespasiánovej vlády znamenalo pre Rím oddych a kľud. Poznáme okolo šesťsto typov jeho mincí s rozličnými opismi, tématikou a portrétnymi variantami. Mincové portréty zobrazujú Vespasiána s dobromyselnou tvárou, silnou a krátkou šijou a orlím nosom.

Okrem vyššie opísanej zlatej mince cisára Vespasiána sa za posledné obdobie archeologického výskumu našli na rímskej vojenskej stanici v Stupave ešte tri rímske bronzové razby. V roku 1992 to bol follis Constantia II. (323-361). V roku 1995 follis Constantina I. (306-337) a jeden kus bližšie neidentifikovateľný malý bronz.

Pokiaľ ide o aureus Vespasiána z 1. storočia na rímskej vojenskej stanici v Stupave, ide o nález výnimočný. Jeho vypovedacia schopnosť je zatiaľ do istej miery obmedzená, vzhľadom na vzácnosť a ojedinelosť nálezu. Každá zlatá minca predstavuje oveľa vyššiu hodnotu ako komplex strieborných alebo bronzových mincí. Aureus však nepochybne prispieva k datovaniu rímskej stanice v Stupave. Peňažná funkcia rímskych mincí bola oveľa dlhšia, navyše, ak sa jednalo o razbu z drahého kovu!

Na základe doterajších mincových nálezov možno predpokladať, že i keď Rimania počas markomanských vojen stavbu opustili, nezanikla, ale naďalej v nej zotrvali Germáni. Otázka trvania a zániku stanice v Stupave nie je zatiaľ definitívne doriešená. Nie je vylúčené, že si stanica udržala význam i v neskoršom období a slúžila diaľkovému obchodu, prípadne ako trhovisko. Budúci výskum azda prinesie novšie poznatky, ktoré prispejú k riešeniu týchto otázok i otázky prísunu a intenzity obehu rímskych mincí - i zlatých - v prostredí vojenských staníc.

Nové skutočnosti vyplývajúce zo Žigmundovej donácie na Holíč

Vladimír Petrovič

Donačná (darovacia) listina Žigmunda Luxemburského, ktorou daroval Stiborovi zo Stiboríc kráľovský hrad Wywar (Holíč) aj so všetkými majetkami prináležiacimi k tomuto hradu, je odbornej, ale i laickej verejnosti dobre známa. Táto donácia (darovanie majetku) sa viaže k roku 1392 a bola jednou z mnohých, ktorými uhorský kráľ Žigmund ocenil vernosť vojvodu poľského pôvodu, v tom čase špána bratislavského komitátu, Stibora zo Stiboríc.

K. Švestka: Stibor zo Stiboric, olej, 1903

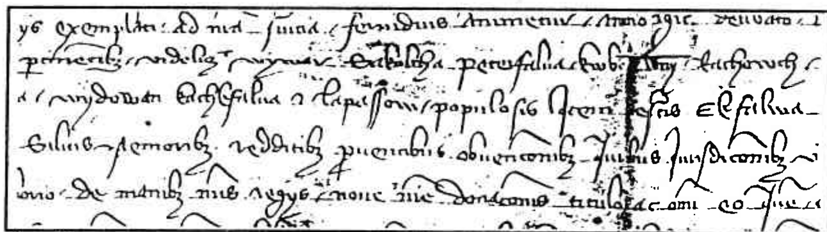
Castrum Wywar (hrad Holíč) bol sídlom obvodu (districtus), ktorý patril medzi najväčšie kráľovské majetky na Záhorí. Rozprestieral sa od Skalice na severe, po Lakšársku Novú Ves na juhu. Na západe sa opieral o rieku Moravu a na východe sa dotýkal Senice. Išlo v podstate o pozostatok kráľovského pohraničného komitátu, o ktorom je posledná doteraz známa písomná správa z roku 1296.

Ak si zoberieme do rúk Vlastivedný slovník obcí na Slovensku a pozrieme obce nachádzajúce sa v horevymedzenom priestore, zistíme, že až v 18 heslách sa autori odvolávajú na túto listinu, v ktorej sú tieto obce prvý raz písomne doložené.

Jednoznačne som si pri svojom výskume prvých písomných správ o obciach na Záhorí uvedomoval význam tejto listiny pre poznanie pomerov osídlenia Záhoria na konci 14. storočia. Z toho dôvodu som pátral po jej origináli. Bol som milo prekvapený, keď som sa k originálu dopátral v Slovenskom národnom archíve v Bratislave a vďaka ochote jeho pracovníkov som mohol doň nahliadnuť. Prekvapený som bol ešte niekoľkokrát.

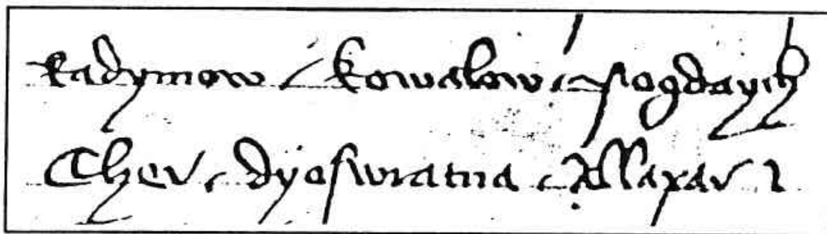
Nasledujúcim prekvapením pre mňa bolo to, že vo fonde Habsburg sa

nachádzalo hneď niekoľko potvrdení donačnej listiny, a to okrem privilégia potvrdeného Žigmundovou veľkou obojstrannou pečaťou privesenou na pergamenovej listine z roku 1394 ešte ďalšie z rokov 1395, 1399 a 1406. Z roku 1396 pochádzala štatúcia (svedectvo o uvedení do majetku), ktorej vydavateľom bola Bratislavská kapitula.

Časť Žigmundovej privilegiálnej listiny z roku 1394 s menami obcí patriacich k hradu Holíč

Z obsahu prvej listiny som sa dozvedel, že v roku 1394 Stibor zo Stiboríc predložil Žigmundovi dve patentné listiny (patentná listina bola otvorenou listinou. Bola často predchodcom vydania listiny v privilegiálnej forme, keď udelil panovník listinu mimo kráľovskej kancelárie), jednu potvrdenú samotným Žigmundom tajnou pečaťou, druhú vydanú hodnoverným miestom Nitrianskou kapitulou na znovupotvrdenie. Obsahom týchto listín bola donácia na kráľovský hrad Holíč (Wywar) aj s *villorum districtum ac pertinentorum eiusdem ...* Obsah oboch listín je tu zachytený.

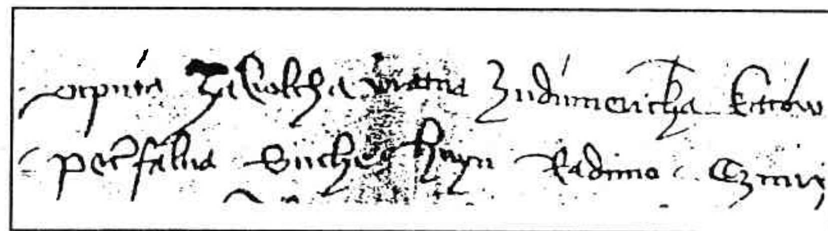
Detail z tej istej privilegiálnej, listiny zachytávajúci ďalšie obce holíčskeho dištriktu

Ďalším veľkým prekvapením bolo pre mňa to, že sa v donačnej listine z roku 1392, v časti opisujúcej majetky prináležiace k hradu Holíč, spomína

okrem 18 obcí (Dojč - Nogdaych, Kysdaych, Gbely - Kwbel, Kopčany - Kopchan, Kovålov - Kowalow, Lakšárska Nová Ves - Allaxar, Lopašov - Lapassow, Močidlany - Mochilan, Oreské - Dyos, Petrova Ves - Peterfalua, Popudiny - Popudyn, Prietržka - Nemetpreters, Chehpreters, Radimov - Radymow, Smolinské - Somola, Stráže - Wre, Štefanov - Chepan, Unín - Wny, Vieska - Kysfalua, Vrádište - Wratna), o ktorých som vedel, že sú v tejto listine uvedené, aj ďalších 11. Z nich som identifikoval nasledujúce obce: Ekfalua - Rohov (doteraz prvá písomná zmienka známa až z roku 1471), Rachowch - Radošovce (1493), Wolchkfalwa - Vlčkovany (1532), Wydowan - Vidovany (1553), Katho - Kátov (1452), Chwti - Kúty (1468), Cher - Čáry (1588) a Letničie - Kachfalua (1532).

Okrem týchto sídiel sa tu objavujú známe obce a mestečká ako Holíč - Wywar, Skalica - Sakolcha, Šaštín - Sasswar, Brodské - Baraska. Nepodarilo sa mi zatiaľ identifikovať názvy Suge a Swchew.

Ďalšou zaujímavou informáciou pre nás je to, že sú najprv vymenované osady, ktoré boli na konci tohto relatívne pokojného storočia stabilizované, a potom nasledujú osady spustošené a opustené (*populosis Item desertis Ekfalwa, Cher, Dios, Wratna, Allaxar et Chwti vocatis ...*).

Detail časti privilegiálnej listiny, kde je zachytený obsah patentnej listiny Nitrianskej kapituly

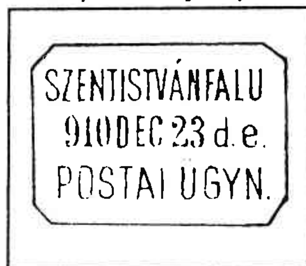
Nasledujúcim prekvapením, alebo lepšie povedané, zatiaľ záhadou je, že patentná listina Nitrianskej kapituly, opisujúca obce prináležiace do holíčskeho dištriktu, je dosť podstatne odlišná od Žigmundovej. Nespomínajú sa tu obce Rohov, Čáry, Kúty, Radošovce, Lakšárska Nová Ves, ale naviac sa do holíčskeho dištriktu priraďujú Zudumericha (Sudoměrice), Sotuch (?), Zencze opidum (mestečko Senica), Zeg (?), Egtelek (?), Iwanusfalua (?).

Po podrobnejšom štúdiu týchto dokumentov, významne osvetľujúcich obdobie konca 14. storočia, prídeme určite k ešte zaujímavejším záverom. S tými vás oboznámime v niektorom z budúcoročných čísiel Záhoria.

Poštovňa v Popudinách

Pavol Hallon

Keď si zalistujeme v poštovej histórii, prídeme na najmenšie útvary uhorského, ale i česko-slovenského a slovenského poštovníctva POŠTOVNE. Zohrali veľkú úlohu v histórii poštovej prepravy na malých dedinkách, ako boli napríklad Popudiny. Pošta ich zriaďovala v takých malých obciach, kde sa neoplatilo otvoriť poštový úrad. Pracovníci poštovní za minimálnu náhradu, ktorá za Uhorska neobnášala ani korunu denne, obstarávali poštové spojenie svojej obce s celým svetom. Zanikli až v 50. rokoch a nahradili ich poštové úrady. Úradovne poštovní mávali vedúci vo svojich bytoch. V niektorej izbe mali vyhradený kút s písacím stolom, váhou a poličkou. Tam vybavovali všetku agendu. Na dome mali vývesný štít. Vedúcimi boli poväčšine obchodníci alebo krčmári, ale i učitelia a notári, ktorí boli schopní zložiť kauciu, pretože manipulovali i s peňažnými zásielkami. Poštovňa totiž fungovala ako normálna pošta. Príjímala všetky poštové zásielky, či už obyčajné alebo doporučené a cenné, peňažné, prijímala balíky a telegramy. Poštové zásielky podobného rázu, ktoré do obce prišli, doručovala zase adresátom. Ak vedúci nedoručovali sami, mali sprisahaných poslov, ktorých platili.

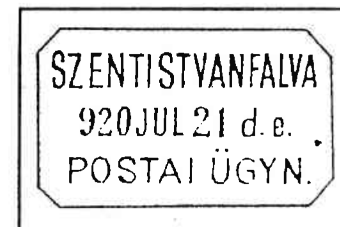
Prvá uhorská pečiatka

Popudiny ležia na ceste vedúcej z Holíča do Radošoviec a v blízkosti je i obec Močidlany. Od Holíča bola vzdialená asi 7 km a v dobe otvorenia poštovne mala 852 obyvateľov a 175 domov. Jej vtedajší názov bol Szentistvánfalu, ktorý bol v roku 1911 zmenený na Szentistvánfalva. Obec Močidlany, ktorá bola v jej doručovacom obvode, sa nazývala Czoborfalu a od roku 1911 Czoborfalva.

Do Popudín sa prisťahoval zo sobotištých kopaníc mladý agilný muž Štefan Miča (neskoršie si zmenil meno na Micsay a za ČSR na Mičaj). Začal sa venovať obchodu a podnikaniu. V roku 1909 bola v uhorskom poštovom vestníku vypísaná súťaž na obsadenie miesta vedúceho poštovne v Popudinách, kde ju chceli zriadiť. Prihlásil sa do konkurzu a vyhral ho. Poštový vestník potom už len ohlásil, že dňa 12. 12. 1909 bola v obci Popudiny otvorená

poštovňa pre obce Popudiny a Močidlany. Od toho času nemuseli obyvatelia chodiť s každým listom do Holíča. Takto založil Štefan Miča (Micsay, Mičaj) rodinnú poštársku tradíciu, lebo on a jeho potomkovia ju potom spravovali 46 rokov až do jej zatvorenia.

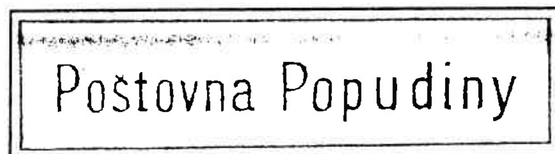
Štefan Micsay bol jej vedúcim až do roku 1911 a dňa 1. 10. 1911 ju odovzdal svojej dcére Anne. Tá sa vydala za Bordáča a po ovdovení za Kováčika. Poštovňu spravovala do roku 1918. Keď sa jej vzdala, vypísalo poštové riaditeľstvo nový súbeh, ktorým poštovňu dostala jej sestra Františka. Neskoršie sa vydala za Jozefa Rozborila, a preto ju poznáme ako Františku Rozborilovú. Poštovňu spravovala až do svojej smrti v roku 1932. Potom ju 18 rokov viedol jej manžel. Mali dcéru Adelu, ktorá sa vydala za Eduarda Gavoru, ktorý prevzal vedenie poštovne 10. 7. 1950 a bol jej vedúcim až do jej zrušenia dňa 14. 2. 1955. Potom nastúpil ako poštový doručovateľ v Holíči a neskoršie v Skalici, odkiaľ odišiel i do dôchodku.

Druhá uhorská pečiatka

Poštovňa podliehala pod tzv. vyúčtovací poštový úrad, ktorým bol Holíč. Tam odovzdávala na ďalšiu expedíciu prijaté poštové zásielky a odtiaľ ich aj dostávala. Na každú zásielku umiestňovala svoju vlastnú pečiatku. Za Uhorska i v počiatkoch ČSR pečiatkovala i známky, potom ju umiestňovala vedľa známky, ktorú pečiatkovala pošta v Holíči. Zásielky z Holíča sa najskôr vozievali vozom. Po zavedení autobusovej dopravy sa vozili dvojakým spôsobom. Vozil ich priamo autobus ČSAD, ktorý išiel z Holíča do Radošoviec cez Popudiny, alebo druhý spoj, ktorý išiel cez Popudiny do Radošoviec zo Senice. K tomuto spoju doviezla zásielky z Holíča vlaková pošta Kúty - Veselí. V Skalici ich na železničnej stanici preložili do senického autobusu, a ten ich v Popudinách vyložil. Bol to samozrejme iba jeden malý poštový mech s niekoľkými zásielkami a sem-tam nejaký balík.

Aké mala poštovňa pečiatky? Za Uhorska dostala štandardnú pečiatku poštovní s názvom obce SZENTISTVÁNFALU P.U. a neskoršie (1911) s názvom SZENTISTVÁNFALVA P.U. Ich rozmer bol 40 x 24 mm. Túto používali i v novej republike do roku 1920. Potom dostali prvú česko-slovenskú provizórnu dvojriadkovú pečiatku v rámčeku POŠTOVŇA POPUDINY, neskoršie

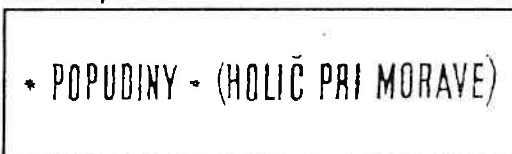

Druhá pečiatka česko-slovenská

jednoriadkovú s rovnakým názvom. Po skonsolidovaní poštových pomerov dostala novú pečiatku v rámčeku s názvom POPUDINY (HOLÍČ), ktorá vyjadrovala i to, ktorá pošta je pre poštovňu vyúčtovacím poštovým úradom. Za Slovenského štátu mala poštovňa pečiatku POPUDINY (HOLÍČ PRI MORAVE), ktorá už nebola v rámčeku a používala sa až do zatvorenia poštovne v modrej či zelenej farbe.

V roku 1938 bola pri poštovni zriadená i "*Smluvná samostatná verejná hovorňa a telegrafná stanica*". Od tej doby mohli obyvatelia telefonovať priamo do hociktorej obce v republike, kde hovorňa už bola. Tam mohli podávať i telegramy, lebo táto popudinská telefónna hovorňa bola zapojená priamo na holíčsku poštu, kde bola trvale telefónna a telegrafná služba.

Vedúci poštovne viedol poštový denník nazývaný *Karta poštovne*, do ktorého zapisoval všetky tzv. zapísané zásielky. Jednalo sa o zásielky peňažné (šeky a peňažné poukážky), zásielky doporučené, expresné a balíky. Jeden exemplár tejto Karty zasielala spolu so zásielkami na holíčsku poštu, ktorá ich znovu pečiatkovala a podávala na ďalšiu dopravu. Zapísané zásielky pre popudinskú poštovňu holíčska pošta dodávala s Kartou pre poštovne, do ktorej boli zapísané, aby ich doručenie mohli kontrolné orgány kontrolovať. Podľa týchto tlačív zisťujeme, že prevádzka na poštovni bola naozaj malá. Okrem týchto zapísaných zásielok odosielali a prijímali samozrejme karty a listy, ktoré sa nezapisovali.

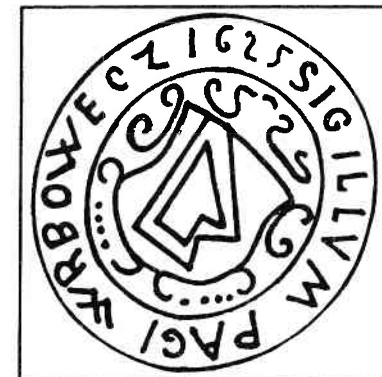
Pečiatka používaná za Slovenského štátu

Spomenuli sme už, že k popudinskej poštovni bola pripojená i obec Močidlany. Podľa zachovaného dokumentu o služobnej prísahe doručovanie pošty za Uhorska tam obstarával Štefan Havlík, ktorý v tejto listine potvrdzuje, že podaním ruky skladá služobnú prísahu, že dodrží poštové tajomstvo a bude riadne svoju funkciu vykonávať.

Erb obce Vrbovce

Miroslav Minďáš

Profesor Jozef Novák vo svojej knihe Slovenské mestské a obecné erby (1967) uvádza, že symbol obce Vrbovce tvorí lemeš a hviezdička. Popisuje ho na základe odtlačku pečatidla, ktoré datoval rokom 1615. Odtlačok sa nachádza na písomnosti z roku 1677.

V publikácii Pečate a znaky obcí Senického okresu (1988) je popisovaná pečať datovaná rokom 1625 a nachádza sa na písomnosti z roku 1782. Jej motívom je v strede umiestnený renesančný štít, v ňom kolmo postavený lemeš a nad ním hviezdička. Okolo je kruhopis SIGILLUM PAGI WRBOWECZ 1625 (pečať obce Vrbovce 1625). Okrem toho tu autor uvádza ďalšie dva varianty obecného erbu: prvý - v strede renesančný štít, v ňom písmená OBW a dve hviezdičky bez kruhopisu (odtlačok tohto pečatidla sa nachádza na písomnosti z roku 1777 a ako je uvedené v knihe Vrbovce 1394-1994, mohlo by sa jednať o jednorazové zapožičanie pečate neďalekej obce Podbranč), druhý - odtlačok oválneho pečatidla z 19. storočia v strede s neskorogotickým štítom, v ktorom je vpravo umiestnený lemeš a nad ním kvety. Kruhopis je čiastočne nečitateľný - WERBOCZ... (pečať je na písomnosti z roku 1848).

V Štátnom okresnom archíve Senica sa vo fonde Vrbovce 1779-1851 nachádzajú tri písomnosti z roku 1851, na ktorých je odtlačok pečatidla s úplne odlišným motívom. Tvorí ho v štíte z pažite vyrastajúci strom. Po stranách štítu je delený letopočet 1850 a nad štítom veniec kvetov - ruží. Kruhopis tvorí nápis OBECNA PACET MESTECKA VRBOVCE.

V počiatkoch tvorby obecných symbolov (začiatok 16. storočia) boli ich motívmi bez výnimky patróni farského kostola. Pre obce, na rozdiel od miest, nebola zmena obecného erbu neobvyklá a neskôr (od 17. storočia) si mnohé pretvorili neheraldické symboly za nové. Pri tejto tvorbe na Slovensku prevažovali predovšetkým poľnohospodárske motívy, menej vinohradnícke.

Vrbovce prijali ako hlavný symbol lemeš, ktorý sprevádzala hviezdička, prípadne dve, alebo kvety.

Súčasný, hovoriaci erb obce Vrbovce

V 19. storočí nastal prelom v erbovníctve a jeho postupný zánik. Udialo sa to najmä po revolučnom období 1848/49, kedy mnohé mestá a obce svoje erby prestali používať, alebo si obnovili staré, prípadne vytvorili úplne nové. A práve toto je prípad Vrboviec, ktoré si v tomto období zmenili symbol obce - miesto lemeša začali používať ako hlavný erbový symbol znak stromu - vŕbu. V spomínanej knihe o Vrbovciach je uvedené, že tento nový erb si obec vytvorila už v roku 1810, keď obraz vŕby sprevádzal veniec ruží a maďarský kruhopis Verbócz mez/o/város pecséttye 1810 (Pečať mestečka Vrbovce 1810) a v roku 1850 bol nápis zmenený na slovenský. Pripomeňme však, že odtlačok starého pečatidla s lemešom a datovaním 1625 sa nachádzal ešte aj na písomnosti v roku 1848, čo by svedčilo o súčasnom používaní oboch typov pečatidiel v prvej polovici 19. storočia.

Keď hovoríme o úpadku erbovníctva v 19. storočí, tak práve prípad Vrboviec nie je typický, pretože obec si v tom čase vytvorila heraldicky pomerne čistý symbol, tzv. hovoriaci (vŕba - Vrbovce).

V nedávnej dobe si obec dala vyhotoviť svoj súčasný znak práve na podklade tohto mladšieho, ale kvalitnejšieho erbu. Tvorí ho v striebornom (bielom) neskorogotickom štíte zo zelenej pažite vyrastajúci zelený strom (vŕba) so siedmimi oblúkovito zvesenými olistenými konármi.

Pramene a literatúra:

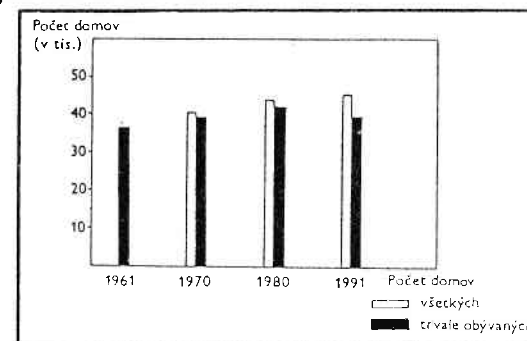
1. Štátny okresný archív Senica, fond Obec Vrbovce 1779-1851.
2. Novák,J.: Slovenské mestské a obecné erby. Bratislava 1967.
3. Irša,R.: Pečate a znaky obcí Senického okresu. Skalica 1988.
4. Vrbovce 1394-1994 (od histórie k súčasnosti). Autor a rok vydania neuvedený.

TRANSFORMÁCIA DOMOVÉHO A BYTOVÉHO FONDU NA ZÁHORÍ A V MYJAVSKEJ OBLASTI

Anton Michálek

Vývoj domového fondu

Pri sledovaní premien sídiel na Záhorí patrí významné miesto zhodnoteniu kvantitatívnych zmien domového a bytového fondu. Pri sledovaní retrospektívnych údajov, vzhľadom na charakter jestvujúcich štatistických materiálov, sme sa pokúsili zachytiť zmeny počtu trvale obývaných domov od r.1961 do r.1991.

Sídla na Záhorí vykazujú v sledovanom období najnižšie tempá prírastku obývaných domov v rámci Západoslovenského kraja, pričom v poslednom období zaznamenávajú dokonca pokles počtu trvale obývaných domov. V prvých dvoch desaťročiach sa zvyšoval počet trvale obývaných domov približne o dve tisíc domov, v treťom sledovanom období t.j. v r. 1980 - 1991 sa počet trvale obývaných domov znížil o 976 domov. Celkovo sa počet trvale obývaných domov zvýšil z 36.136 v r. 1961 na 39.235 trvalo obývaných domov v r. 1991, t.j. 8,6 % . Priemerný ročný prírastok v tomto období dosiahol 0,21 % (obr.č.1).

Prehľad o zmenách počtu trvale obývaných domov za skúmané obdobie podľa obcí sme získali sledovaním priemerného ročného prírastku trvale obývaných domov vyjadreného v percentách. Hodnoty menšie ako celoslovenský priemer (0,39 %) sme zaznamenali v 22 obciach. Záporné hodnoty (úbytok počtu domov) sme zaznamenali v dvoch obciach Mokrý Háj (-0,18), Koválovec (-0,19). Najvyššie hodnoty indexu vykazovali obce Závod (1,73), Smrdáky (1,72), Oreské (1,45), Plavecký Štvrtok (1,36), Gbely (1,26).

Dynamickým rozvojom domového fondu sa vyznačuje 54 obcí, v ktorých rastie počet trvale obývaných domov vo všetkých troch sledovaných obdobiach. 23 obcí vykazovalo rast domov v dvoch obdobiach s poklesom počtu domov v jednom období, najmä v obdobiach rokov 1970-80, keď úbytok domov bol zaznamenaný v 18 obciach. V 11 obciach bol zaznamenaný pokles počtu domov v dvoch obdobiach s prírastkom počtu domov v poslednom období v r. 1980-1991. Ani jedna obec nevykazovala úbytok domov vo všetkých sledovaných obdobiach.

Obývanosť domov

Podiel neobývaných domov z celkového počtu domov na Záhorí v r. 1991 dosahoval 15,1%, čo v porovnaní s r. 1970, kedy tento podiel dosahoval 5,6%, predstavuje obrovskú rezervu domového fondu. Pri celkovom vzraste domového fondu zaznamenávame v poslednom desaťročí na Záhorí pokles trvale obývaných domov, čo spôsobilo prudký nárast počtu neobývaných domov. Podiel domov, ktoré sa nevyužívajú na trvalé bývanie, je na Záhorí, ale aj v celej SR, pomerne vysoký. Ukazuje sa však, že veľké percento z týchto domov nie je vhodné na trvalé bývanie a pri detailnejšom výskume je nutné rozlišovať príčiny neobývanosti.

Z porovnávania počtu neobývaných domov v r. 1970 a 1991 vyplýva, že hlavným faktorom znižovania podielu trvale obývaných domov z domového fondu je rast počtu domov občas obývaných, z ktorých podstatná časť na Záhorí slúži na rekreačné účely. Tento jav súvisí s polohou regiónu, t.j. že väčšia časť územia leží v zázemí Bratislavy. Najväčšie percento trvale neobývaných domov zaznamenal Suchohrad, ktorých podiel tvoril až 37,4%, Borinka 25,6%, Bílkove Humence 35,0%, Košariská 31,8%, Lakšárska Nová Ves 28,8%, Podbranč 23,9%, Bukovec 20,9%. Výnimkou je Láb, kde počet domov sa zhoduje s počtom trvale obývaných domov. Najmenej trvale neobývaných domov vykazujú mestá, a to: Senica 6,5%, Malacky 7,7%, Myjava 8,6%, Gbely 9,2% a iné.

Vývoj bytového fondu

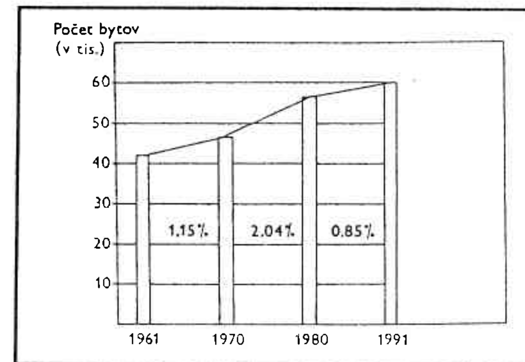
Pri geografických výskumoch bytového fondu sa prvoradá pozornosť venuje rozmiestneniu bytového fondu podľa teritoriálnych jednotiek a typov sídiel, trendom zmien počtu bytov, stavebno-technickým charakteristikám bytov a ich zaľudnenia a predovšetkým hodnoteniu kvality bytového fondu a úrovne bývania. Zvlášť dôležitý bol fakt, že byty sú predmetom bytovej politiky a prostredníctvom usmerňovania teritoriálnej distribúcie obyvateľstva. Na rozmiestnenie bytov vplývajú analogické faktory ako na teritoriálnu distribúciu obyvateľstva. Obraz pôvodného východiskového rozmiestnenia bytov na Záhorí bol transformovaný najmä v súvislosti s procesom koncentrácie sociálnych a ekonomických aktivít obyvateľstva do určitých miest.

Podrobné údaje pre sledovanie vývoja bytového fondu podľa obcí sú k dispozícii pre celé Slovensko (teda aj pre Záhorie) od r. 1961. Metodický postup hodnotenia vývoja bytového fondu vychádza z porovnávania zmien počtu bytov v danej obci v r. 1961, 1970, 1980, 1991. Na základe poklesu alebo prírastku počtu bytov v jednotlivých desaťročiach možno v každej obci jednoznačne určiť charakter zmien počtu bytov.

Progresívny charakter vývoja bytového fondu sa zaznamenáva v obciach, ktoré vykazujú prírastok počtu bytov v troch resp. v dvoch sledovaných desaťročiach. K tomuto typu patrí najväčšia časť obcí, celkovo 83. Z toho 56 vykazovalo prírastok bytov vo všetkých troch obdobiach. Hoci tempá rastu bytového fondu sú v týchto obciach rozdielne a pri niektorých sa zaznamenáva len nepatrný prírastok, možno celkovo

konštatovať, že ide o obce, v ktorých sa zvyšuje koncentrácia bytového fondu.

Len v 5 obciach bol zaznamenaný úbytok bytov v dvoch obdobiach, a to v týchto obciach: Lakšárska Nová Ves, Malé Leváre, Mokrý Háj, Dubovce, Záhorská Ves. Z toho len 2 obce sa vyznačujú negatívnym zvratom vo vývoji bytového fondu (Kopčany...

Kvantitatívnu charakteristiku môžeme vidieť na obr. č.2, v ktorom je graficky zachytený rast bytového fondu na Záhorí, ako aj priemerné ročné prírastky v období medzi jednotlivými sčítaniami. Zvlášť výrazný prírastok trvale obývaných bytov sa zaznamenal v období r. 1970-1980, kedy ich počet v r. 1980 vzrástol na 55.748 oproti 46.303 v r. 1970. Priemerný ročný prírastok dosiahol hodnotu 2,04%. Je to obdobie, kedy sa začína realizovať program vyriešenia bytových problémov a zabezpečenia dostatku bytov.

Popri celkových zmenách počtu trvale obývaných bytov je dôležité sledovanie diferenciácie rozmiestnenia bytového fondu v obciach a jeho zmeny. Zatiaľ, čo Záhorie dosiahlo priemerný ročný prírastok bytov v obdobiach 1961-1991 hodnotu 1,14%, pohybujú sa hodnoty tohto ukazovateľa v obciach v intervale od -0,25 do 5,56. Extrémne vysoké prírastky sme zaznamenali v Senici (5,56%), v Skalici (4,12%). Vysoké hodnoty vykazovali Malacky, Holíč, Brezová pod Bradlom a iné. Väčšina obcí vykazovala prírastky okolo 1% ročne. Úbytok trvale obývaných bytov sme zaznamenali len v 2 už spomínaných obciach, ktorých hodnota priemerného ročného prírastku bola: Koválovec (-0,25%), Mokrý Háj (-0,06%).

Obývanosť bytov

V teritoriálnom priemere podiely neobývaných bytov dosahujú rozdielne hodnoty. Relatívne najviac trvale neobývaných bytov vykazujú menšie obce ako: Bílkove Humence (34,5%), Suchohrad (34,0%), Košariská (30,7%), Malé Leváre (22,8%) a iné. Naopak je to v mestách, kde je podiel trvale neobývaných bytov na celkovom bytovom fonde veľmi nízky, napr. v Senici (4,1%), na Myjave (4,2%), v Skalici (5,0%), v Holíči (6,1%) a pod.

Náš rozhovor

s literárnou historičkou Evou Fordinálovou

Narodená: 17.12. 1941 v Borskom Mikuláši. **Štúdiá**: Pedagogické gymnázium Skalica - Trnava (1959), Pedagogický inštitút Trnava (1964), FF UK Bratislava (1970), PhDr.(1974), CSc. (Historický ústav SAV, 1979.) **Pracoviská**: Hradište pod Vrátnom, Borský Mikuláš (ZŠ), Skalica (SZŠ), Pedagogická fakulta UK Trnava, Ústav slovenskej literatúry SAV Bratislava (externe Trnavská univerzita). **Knihy**: Aký si Ján Hollý? (1985), Karol Korenič a americko-slovenské robotnícke hnutie (1988), Stretnutie so starším pánom alebo Tragédia Augustína Doležala (1993).
Štúdie vo vedeckých časopisoch, v zborníkoch, monografiách, literárnych periodikách, napríklad Hollého epos Sláv z aspektu národnej ideológie (Slovenská literatúra, 1982), Idea bratstva v našej osvietenskej poézii (Slovenská literatúra, 1989), Vzťah romantickej generácie k bernolákovskej slovenčine (Pamätnica: Anton Bernolák, 1992), Napätie medzi slovanskosťou a slovenskosťou v Kollárovom diele (Slavica slovaca, 1992), Miesto Doležalovej Tragoedie v našom kultúrnom kontexte (Slovenská literatúra, 1992), Slovenská psychologická balada (Slovenská literatúra, 1995).

Nielenže pochádzaš zo Záhoria a trvalo žiješ v Skalici, aj z tvojich prác cítiť intenzívny vzťah k tomuto regiónu. Odkiaľ pramení a aký v skutočnosti je?

Uvedomujem si, že môj vzťah k Záhoriu je genetický. A preto určujúci a pevný. A láskyplný. Ak sa musím dlhší čas zdržiavať mimo Záhoria, cítim sa nesvoja. Niekde som čítala sentenciu: *"Ak si riekou, musíš tiecť, ak si stromom, musíš rásť, ak si plodom, musíš dozrievať."* A ja zreteľne cítim, že som strom. S koreňmi v Záhorí.

Nežičlivá pôda núti k ustavičnému zápasu o prežitie. Ale tým zároveň rozvíja osobnosť človeka. A Záhorie poskytuje schopnosť vnímať krásu i tam, kde ju iní nevidia. Ako rodáčka z Borského Mikuláša som od detstva vnímala ako krásu aj číry piesok - krásu, i zdroj námahy. Boriť sa s ťažkosťami prostredia má zakódované v sebe každý "Búran". Krása života je tu prepletená s ustavičným zápasom po celý život. Aj celková atmosféra Borského Mikuláša je mimoriadna. Musela tu jestvovať dávna kultúrna tradícia - veď stadiaľto pochádzalo až šesť členov Slovenského učeného tovarišstva. A práve pôvab historický i kultúrny ma teraz viaže ku Skalici. Avšak na Záhorí je atmosféru histórie cítiť všade. Možno tu žiť s nadhľadom, lebo z informačných lavín dneška sa k nám dostanú iba tie správy, ktoré majú význam. Prirodzená selekcia. Teda opäť istá múdrosť histórie. Všetko zvládnuť nemôžeme, musíme si vedieť vybrať.

K profesionálnemu zameraniu sa dá prísť cez vzťah k rodnému kraju. Myslíme si, že u teba sa vzťah k Záhoriu prehĺbil aj cez poznanie.

Záhorie je u mňa skutočne vo všetkom - aj v mojej terajšej orientácii na staršiu slovenskú literatúru. A predovšetkým Borský Mikuláš. A povedzme priamo - Ján Hollý. Ale to všetko je neodlučiteľne späté. Veď to ma pôvodne k Hollému pripútalo, že ma upútalo mimoriadne postavenie Záhoria a Záhorákov (Belohorcov) v jeho epose Svätopluk. Tu sa odohráva podstatná časť deja - pod Devínom a na Devíne, rozhodujúce slová na devínskych snemoch vložil Hollý do úst Záhorákom, jedna z najkrajších ženských postáv našej epiky - matka Ojda - je tiež Záhoráčka. Tu som pochopila, že skutočný vzťah k celému národu možno získať iba cez skutočný vzťah k niektorej konkrétnej čiastke. Precítil Slovensko, lebo precítil Záhorie ako jeho súčasť. Potom sa mi už ľahko chápalo aj mnohé iné v jeho diele. A žasla som: ako by pred nami poodchyľoval ďalšie a ďalšie dvere vedúce do tajomných komnát plných prekvapení. (Priznávam sa, že na mňa zapôsobila i povahová príbuznosť - túžba po pokoji v ústraní.)

Zároveň som však pochopila aj to, že na spoznanie Hollého nestačí iba Hollého dielo: on vyspieval to, čo vsal na Záhorí do seba - celú národnú filozofiu v historickom zakotvení. A kto chce Hollého pochopiť v úplnosti, musí sa na túto historickú exkurziu vybrať. Až ku staroslovienskej kultúre, do *"veľkého kráľovstva Slovákov"*.

Ktoré z literárnych osobností sú ti filozoficky a mentálne najbližšie?

Okrem Jána Hollého mám pomerne vrúcny vzťah k viacerým "starším pánom" z obdobia klasicizmu, ale hádam najviac k J.I. Bajzovi. Nie preto, že desať rokov strávil na Záhorí. Pre jeho "inakosť". A jeho životný príbeh by som nazvala

príbehom neopätovanej lásky k národu. Prvý vedome použil ako literárny jazyk slovenčinu, prvý tvoril slovenské časomerné verše, prvý slovenský román - a predsa je v našom kultúrnom vedomí "zaregistrovaný" väčšmi ako chronický nespratník než doslova vrátnik do slovenskej (po slovensky písanej) literatúry.

Jeho ťahanice so Slovenským učeným tovarišstvom sú známe. Ale málokto vie, že si kupoval všetky knihy, ktoré Tovarišstvo vydávalo, teda svojich odporcov podporoval. A to v čase, keď (ako sám napísal v René) mnohí knihu nechceli, ani keď im ju dávali zadarmo. A napokon, prečo nepriznať, páčia sa mi aj jeho povahové vlastnosti - zase preto, že bol úplne iný ako ja: cholerik, priebojný, neústučivý. Ale osamotený. Azda preto si vážil nadovšetko priateľstvo. To jediné vychádza z jeho epigramov čisté.

A Skaličan Augustín Doležal? Tolerantný, vtipný a láskavý pán - pri jeho Tragoedii som si uvedomila, ako radi preberáme cudzie hodnotenia, lebo sa nám nechce čítať. Treba čítať. Vlastnými očami. A myslieť vlastným rozumom. Zistíme, že mnohé môže byť inak.

Prednášaš na Trnavskej univerzite staršiu slovenskú literatúru. Aký má súčasná mládež k nej vzťah, aké sú perspektívy?

V Trnave druhý rok prednášam staršiu slovenskú literatúru a obdobie klasicizmu. Osobne sa domnievam - a aj presvedčujem, že študentov by táto oblasť zaujímala, veď je plná prekvapení, ale pretrváva chronický problém: macošsky vymeraný čas. Ako za jeden semester priblížiť takmer tisícročnú literárnu históriu? Tu hádam najväčšmi hrešíme proti sebe: hovoríme o nedostatku historického vedomia, ale v podstate ho zapríčiňuje nedostatok času v učebných osnovách (i na stredných školách). Mladá generácia záujem má, ale máme my skutočný záujem o jej záujmy? Nezjednodušujeme ich okruh iba preto, že je pohodlnejšie nepripustiť myšlienku o našom podiele na jeho rozširovaní? Korene nášho bytia treba poznať dôkladne, ony určujú charakter plodov.

Čo z literárnej tradície Záhoria považuješ za priority?

Bolo by prekvapujúce, keby nebolo vlastne zákonité (pre akýsi magnetizmus Záhoria pre históriu), aký je veľký vklad Záhoria a Záhorákov do našej kultúry - a teda i literárnej histórie. Teraz však pripomeniem iba jediné - s obrovským dosahom: dielo História gentis Slavae (Dejiny slovenského národa, 1780) od Juraja Papánka, rodáka z Kuklova. Nástup nášho osvietenstva sa datuje rokom 1780 pre nastúpenie

Jozefa II. na trón, ale v podstate by sa tento rok mal odôvodňovať vydaním Papánkových Dejín. V nich sa konečne z podzemia stáročí vynára opäť na povrch živý prúd cyrilometodskej a veľkomoravskej kultúrnosti - ako slovenské dedičstvo. Dielo "chytilo" slovenských vzdelancov bez konfesijného rozdielu, bernolákovské hnutie sa začalo rozvíjať v cyrilometodskom znamení - a čo Papánek napísal latinskou prózou, to jeho krajan z druhej strany Šaštína vyspieval sviežou bernolákovskou slovenčinou v svojich národných eposoch. Ich istota presvedčenia o hrdom národnom pretrvaní prameniaca z dejín mocne oslovila Štúra a celú romantickú generáciu - a oslovuje nás dodnes. Je nepochybne aj Papánkovou zásluhou, že cyrilometodská tradícia sa dostala až do Preambuly Ústavy Slovenskej republiky. Hádam už ani netreba viac pridávať. Iba ak to, že stále ma fascinuje fakt, ako na tomto území bola slovenská kultúra hotová vec. Niečo, o čom sa nepochybovalo, čo sa už len rozvíjalo. Stále chodím po Záhorí s úžasom a pozorne mu načúvam.

Si dlhodobou spolupracovníčkou Záhorského múzea a členkou redakčnej rady časopisu Záhorie od jeho založenia. Čo ti dáva spolupráca s takouto regionálnou inštitúciou?

Mám dojem, že podstata odpovede je už obsiahnutá v predchádzajúcich. Ale: možnosť sprostredkovať poznatky o Záhorí, ktorých sa dopátram v archívoch a starých rukopisoch, záujemcom o literárnu históriu na stránkach časopisu Záhorie. V materiáloch vypovedajúcich o celoslovenskej kultúre sa veľmi často zjavuje aj niečo vypovedajúce o literárnej kultúrnosti Záhoria. Som rada, že to "niečo" môžem sprostredkovať, urobiť "transfér" medzi minulosťou a prítomnosťou. Ale ani to nie je celá pravda: k spolupráci ma inšpiruje nadšenie pracovníkov Záhorského múzea, ktorí vykonávajú svoju prácu v iných oblastiach kultúry na Záhorí. Ja sa vlastne iba prihrievam pri ich ohni. A priznávam sa, že sa prihrievam rada. Bez nadšenia sa doposiaľ nič veľké v (nielen našich a nielen literárnych) dejinách nevykonalo. A oni už urobili veľa. Aj naďalej by som si želala prispievať svojou troškou k dobrej veci. A časopis Záhorie je dobrá vec. Robíte ho dobre. Vďaka.

Rozhovor pripravili Viera Drahošová,
Mária Zajíčková

Pod Roštúnom a Petrklínom

Ivan Dulanský

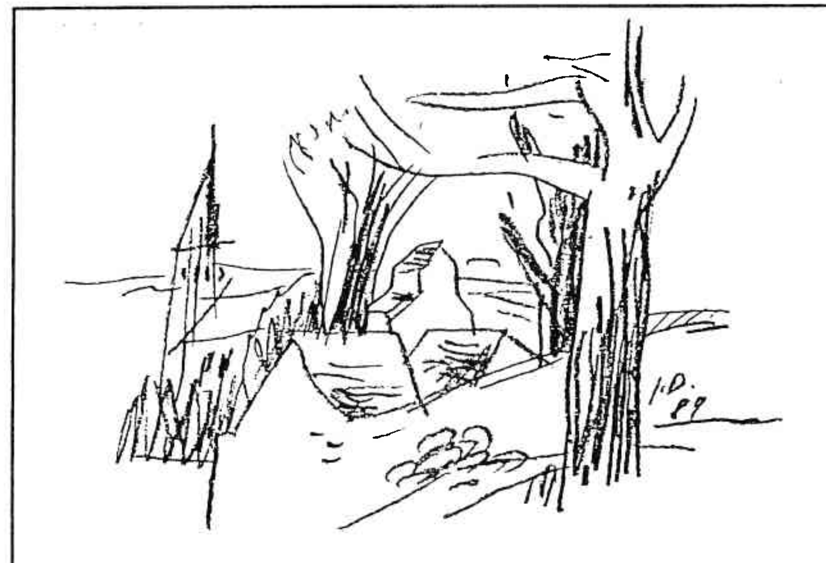
I keď oblasť Záhoria pod Malými Karpatmi patrila medzi chudobnejšie, má tiež svoje bohatstvo. Pokúsil som sa o krátku mozaiku obce Sološnica, ktorá je už temer dvadsať rokov mojím druhým domovom. (Odborné hodnotenie tejto oblasti patrí povolanejším.) Keďže sa nezachovala stará kronika obce, vybral som zopár sklíčiek z najstaršej zachovanej Pamätnej knihy obce, ktorú písal *strýček* Bakan v rokoch 1934-1948 a zachytil v nej i staršie udalosti z iných prameňov a tiež rozprávania starých občanov.

Sološnica patrila dlhé obdobie do panstva Plaveckého hradu. V miestnom kostole sú zamurované kamenné epitafy niektorých členov rodu Balassovcov, ktorým patril hrad na rozhraní 16. a 17. storočia. Jeden z nich, Melichar Balassa, bol podľa povesti známy svojimi siláckymi kúskami a údajne sám na svojich pleciach vyniesol na sološnickú vežu jeden zo zvonov akoby klobúk na hlave. (Mimochodom, táto veža je pozoruhodná svojím zriedkavým osemuholníkovým pôdorysom). V minulom storočí postihli obec dve pohromy, ktoré poznamenali život obyvateľov na dlhé roky. V roku 1853 zachvátil obec ničivý požiar, kedy okrem kostola a asi šiestich domov celá ľahla popolom. Povestný vietor a slamené strechy živlu iba napomáhali. V roku 1866 údajne panskí vojaci priniesli do obce choleru a v niektoré dni zomieralo i desať ľudí. Snáď i božia muka pri hlavnej ceste smerom na Plavecké Podhradie je toho pamätníkom. K radostnejším udalostiam v dedine patrili hody (sološnické sú neskoro v jeseni, týždeň po Všetkých svätých) a púte. Ako deti sme sa na hody najviac tešili na príchod kolotočiarov. Tí chodia i dnes, vystrojení dokonalejšími atrakciami a hlavne decibelmi najmodernejších šlágrov.

Krížom cez Karpaty sa chodievalo na púte do Ompitálu (Doľany) a tiež, samozrejme pešo, do Šaštína a Mariatálu. Dnes sa už putuje na obnovené púte na motorových tátošoch a aj nevkusné čačky, ktorými sú zaplavené púťové stánky, ostro kontrastujú s oveľa estetickejšími predmetmi, ktoré si z púte nosili domov na pamiatku naši predkovia.

V rokoch 1962-1964 vychádzal v obci dvojstránkový mesačník *Sološnické ozveny* s pravidelnou rubrikou z histórie obce. Vydávali ho vtedajší učiteľ František Dinuš a pán Metod Kohút, ktorí v jednom čísle píšu o zabití "pravdy" v Sološnici. Pravdou sa nazýval džbán, ktorý používal richtár spolu s dvoma radcami pri riešení sporov. Kto spor prehral, musel kúpiť do kostola dva

páry voskových sviec a plnú "pravdu" vína, z ktorej si potom všetci na uzmierenie pripili. Za richtárovania Mikuláša Jankoviča koncom minulého storočia sa džbán pri neopatrnom upratovaní rozbil a potom sa už tento zvyk nepodarilo obnoviť. Ľudia si pochvaľovali, aký to bol lacný a dobrý súd.

Ivan Dulanský: Sološnický motív, 1989

V inom čísle Ozvien z roku 1964 sa pripomína 45. výročie založenia chýrneho ochotníckeho divadla v roku 1919. (V tomto roku bolo založené aj známe potravné družstvo.) Na divadelné predstavenia údajne chodili páni až z Prešpurku a ročne sa niekedy uviedli aj 2-3 premiéry. Avšak začiatkom sedemdesiatych rokov začal úpadok sološnického divadelníctva. Podobný osud, keďže záujmy mladých ľudí sa v dnešnom prepočítačovanom svete presúvajú do iných oblastí, stihol aj miestnu folklórnu skupinu a tiež dychovku. Svojho času Janko Blaho zozbieral v obci okolo tridsať pôvodných ľudových piesní. V jednej z nich sa spieva: *... v Sološnici sú panenky jako leluja.* O tom nemožno zapochybovať ani dnes, ako i o tom, že dnes obec prekvitá i zásluhou neúnavného starostu pána Vaneka, ktorý v poslednom období "vybehal" pre svojich občanov plynofikáciu. Zostáva veriť, že spolu s praskaním borových a bukových polien v peciach nevyletí hore komínom aj teplo ľudských vzťahov.

Betlehemy súčasných rezbárov

Mária Zajíčková

Motív betlehemského zrodenia v európskej kultúrnej tradícii od počiatku prijatia a udomácnenia kresťanstva až do dnešných čias nachádza výraz v rôznych prejavoch, či už v divadelnej, slovesnej alebo výtvarnej podobe. Od stredovekých cirkevných vianočných hier bol už len krôčik ku gotickému rezbárskemu stvárneniu tohto motívu.

František Gajda: Kráľ Melichar. Drevo.

Špecifické výtvarné stvárnenie, viažúce sa k škarniclovskej tlačiarni v Skalici, predstavujú drevené štočky s motívom betlehemského narodenia v renesančnom a neskôr v barokovom štýle zo 16. až 18. storočia. Tvorbe betlehemov v naturalistickom poňatí prialo práve obdobie baroka. Väčšinu chrámových betlehemov v našom regióne tvorí scéna betlehemského narodenia zasadená do prírodného a architektonického prostredia, doplneného prírodnými materiálmi.

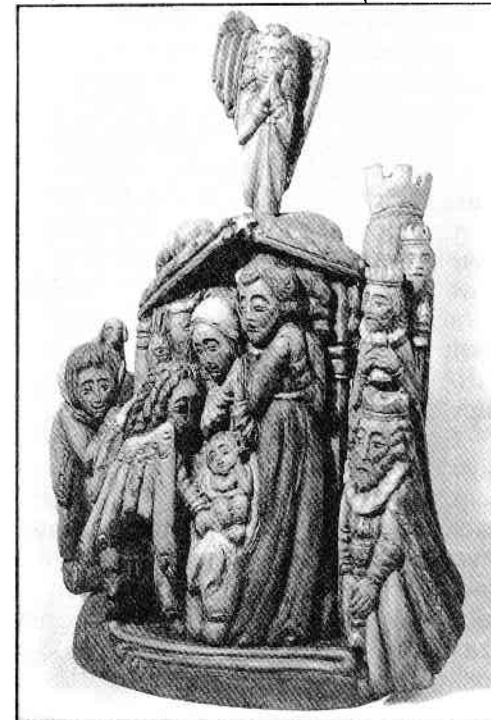
S časovým odstupom betlehemské hry zľudoveli a prenosný vyrezávaný betlehem sa v mnohých oblastiach Slovenska, hlavne v okolí banských miest, stáva rekvizitou hranej betlehemskej scény.

Druhá vetva vývoja stvárnenia betlehemskej udalosti šla smerom k tvorbe interiérových betlehemov inštalovaných počas vianočných sviatkov v šľachtických sídlach, neskôr aj v mestských a vidieckych domácnostiach. Chodenie s betlehemom v našej oblasti v tradícii nenachádzame, no interiérové betlehemy z druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia sú zastúpené aj v zbierkach Záhorského múzea v Skalici (Štefanov, Holíč, Mokrý Háj).

Prirodzene nás zaujímalo, ako sa s týmto stáročia stvárňovaným motívom betlehemského narodenia vyrovnávajú rezbári pochádzajúci z nášho regiónu,

žijúci bezprostredne medzi nami. Je potešiteľné, že štyria z nich sa tejto tematike venujú systematicky už viac rokov.

Generačne najstarší z rezbárov František Gajda (1935) zo susednej Strážnice, pôvodným povolaním inštalatér, neskôr technický kontrolór v závode Stavebného strojárenstva v Strážnici, dnes na dôchodku, získal vzťah k modelovaniu v dielni svojho otca - kachliara. Svoj prvý betlehem vyrezal nožíkom ešte koncom 40. rokov a k rezbárstvu sa vrátil s odstupom času - začiatkom 70. rokov práve cez doplnenie prvého betlehemu o postavy troch kráľov. Pre Františka Gajdu, pracovitého, srdečného, otvoreného človeka skýtá betlehemská scéna zrodenia nevídané možnosti pretransformovania svojich spomienok na detstvo prežité v národopisne špecifickom prostredí moravsko-slovenského pomedzia. Základnú kompozičnú jednotku celého betlehemu tvorí maštaľka so svätou rodinou, ku ktorej aditívne radí postavy vidiečanov s darmi, ovečky, psov, kozliatka, pričom sa mu darí v duchovnom výraze spojiť základnú filozofickú myšlienku zrodenia nového života s vžitými tradičnými hodnotami, z ktorých predovšetkým vystupuje do popredia pracovitosť, obetavosť, láskavosť, čo vyúsťuje v hlbokú ľudskosť, takú potrebnú v dnešnom pretechnizovanom svete. Toto spojenie často nadľahčuje svojsky - gajdovsky cez figliarsky výraz badateľný hlavne u anjelikov, ktorí plnia nezastupiteľnú úlohu prepojenia dvoch odlišných svetov - duchovného nebeského a materiálneho pozemského života.

Vladimír Morávek: Betlehem. Polychrómované drevo.

Strednú generáciu rezbárov zastupuje Vladimír Morávek (1949), rodák zo Štefanova, povolaním kameraman Slovenskej televízie, žijúci v Bratislave.

Výtvarné školenie získané v odbore fotografia na Škole umeleckého priemyslu v Bratislave a neskôr na FAMU v Prahe mu umožnilo hlbšie poznať a pochopiť tradíciu na Slovensku rozvinutého neskorogotického rezbárstva. Pri spracovávaní motívu betlehemského zrodenia sa inšpiroval práve neskorogotickými krídlovými oltármi, pričom práve u betlehemov kompozične vychádza zo známeho hlohovského betlehemu. Dominantná preduchovnelá scéna svätej rodiny s anjelmi a náhliacimi sa troma kráľmi je zasadená do vo vertikále naznačenej krajiny s ovečkami, zjemňujúcej celý výraz, pričom nad celou kompozíciou sa vznáša anjel v upokojujúcom ochrannom geste. Autor tak dosahuje spojenie a prestupovanie duchovného a reálneho, všeľudského a domáceho, čomu zodpovedá aj farebnosť polychrómie.

Ďalší autor strednej generácie je Jozef Pavlík (1959) z Osuského, povolaním vyšetrovateľ Policajného zboru v Senici, ktorý získal vzťah k drevu a rezbárstvu v otcovej stolárskej dielni. Už roky postupne z masívu lipového dreva s vytrvalosťou, jemu tak vlastnou, doluje postavy rozprávkových bytostí, hrdinov povestí i postáv z tradičného prostredia kraja pod Bielou horou v snahe nájsť vlastný výraz a sprostredkovať iným svoje videnie života a sveta. Prirodzene siahol aj po téme betlehemského zrodenia a vyrovnal sa s ňou spôsobom sebe vlastným, priblížiac sa k insitnému prejavu čistých tvarov, dýchajúcich pokojom vážnosti chvíle, milotou prežitého z tradície v konečnom užasnutí nad znovuzrodením života v dreve.

Generačne najmladší z rezbárov Andrej Irša (1972), trvale žijúci v Popudinských Močidlanoch, sa k práci s drevom dostal v rezbárskom krúžku na Strednom učilišti strojárskom v Myjave, ktorý viedol Ivan Tomeš, tvoriaci v línii tradičného ľudového rezbárstva. Osvojenie si zákonitostí materiálu a rezbárskych techník je preňho len začiatkom hľadania témy a výrazu. Mladý rezbár ide ďalej a hľadá nové možnosti stvárnenia svojej vnútornej citovej zaujatosti náboženskou tematikou. Pre spracovanie témy betlehemského zrodenia nachádza inšpiráciu v barokovom umení, jeho betlehemy majú zomknutú kompozíciu, pokúša sa o dejovú prepojenosť postáv. U mladého rezbára treba oceniť hlavne trpezlivosť, precíznosť a zaujatie témou betlehemského narodenia.

Doterajšia bilancia nasvedčuje, že v našom regióne sú vytvorené dobré predpoklady ďalšieho napredovania v tejto osobitnej oblasti rezbárstva. V krajinách, kde nebola prerušená kontinuita vývoja, sa pravidelne usporadúvajú výstavy tvorcov betlehemov, dokonca vznikli inštitúcie a nadácie, ktoré sa zaoberajú ich zbieraním a prezentovaním aj v medzinárodnom meradle. V ďalšom období rozšíri Záhorské múzeum v Skalici sledovanie spracovania motívu betlehemského narodenia aj v iných materiáloch.

MIKULÁŠSKE ZVYKY

Peter Michalovič

Každoročne sa vianočné obdobie a zvyky s nimi spojené začínajú zvykmi mikulášskymi. Je to zvyk pomerne nový, aspoň v porovnaní s inými výročnými zvykmi, ako sú Vianoce alebo Veľká noc. Mikulášske zvyky sú zamerané dnes výhradne na najmladšiu generáciu.

Príchod Mikuláša u Tomíkov. Skalica, 30. roky 20. storočia. Foto: Karel Mareš

V stredovekej Európe boli bežné predslnovratové obyčaje začiatkom mesiaca decembra, ku ktorým patrila výmena darov a najmä maskované sprievody po dedinách a mestách, podobne ako na fašiangy. Cirkev nadviazala na tento kult v 9. storočí a určila 6. december za deň sv. Mikuláša. Bola to konkrétna postava obetavého a spravodlivého biskupa Mikuláša, ktorý pôsobil v 4. storočí v Malej Ázii. Mikuláš bol aj u nás patrónom rybárov, pltníkov,

zlatníkov i pastierov a žiakov. Boli to najmä študenti, ktorí mikulášsky zvyk pestovali v často nezvládnuteľných sprievodoch. Viaceré mestá sa sťažovali na sprievody, počas ktorých študenti a žiaci vymáhali po domoch dary, niekedy i násilím. Definitívne sprievody zanikli po zákaze Jozefa II. Obchôdzky dostali následne podobu chodenia trojčlennej skupinky - Mikuláša, anjela a čerta, ktorá navštívila len príbytky so známymi rodinami, aby odovzdala deťom sladkosti, ktoré rodičia pre ne pripravili. S obchôdzkami súviselo aj rozšírenie mikulášskeho pečiva prevažne v mestskom a šľachtickom prostredí. Na dedinách môžeme sledovať rozmanitejší vývoj mikulášskych zvykov, najmä čo sa týka jednotlivých charakteristických masiek pre toto obdobie. V rôznych lokalitách sa objavovali pod vplyvom miestnych tradícií rôzne masky, napr. postava medveďa, ktorú volali Mikuláš, figurína ľudskej podoby alebo postava okrútená slamou, ktorá vedie kozu (maska), muž zamaskovaný za ženu, gazda s medveďom a pod. Na Záhorí sa zväčša stretneme pri mikulášskom zvyku s postavou Mikuláša, ktorý má biskupskú čiapku z papiera a berlu (dnes je už bežne dostať kúpiť masku Mikuláša), čerta s kožuchom naopak s reťazami a anjelom. Priebeh mikulášskej návštevy má jednoduchú osnovu: postava, predstavujúca Mikuláša, osloví jednotlivo deti s otázkou, či poslúchali počas celého roka a či si zaslúžia darčeky. Deti obyčajne majú za úlohu niečo zaspievať, zarecitovať, pomodliť sa a pod. Jednou z najznámejších takýchto detských piesní je pieseň *Mikulášku, dobrý strýčku,* ktorá sa napr. učila bežne v školách v povojnových rokoch. Zvyk sa z rodinného prostredia dostal najmä do materských škôl, základných škôl, prípadne si "Mikuláša" pripravia pracovníci rôznych organizácií pre deti. V rodinách je zasa rozšírenejší zvyk, že si deti v predvečer sv. Mikuláša vyčistia topánky a ráno si v nich nájdu sladkosti, ale možno aj čierne uhlie, čo má symbolizovať, že dieťa neposlúchalo.

Mikulášku, dobrý strýčku,
modlím sa ti modlitbičku,
zlož tú svoju plnú nošku,
daj nám z darov tvojich trošku,
či koníčka medového,
či koláčka makového,
veď ty, strýčku Mikuláš,
mnoho dobrých vecí máš.

Použitá literatúra:

Horváthová,E.: Rok vo zvykoch nášho ľudu. Tatran, 1986.

♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦ Správy ♦

Obnovenie tradícií

V Brodskom sa tak ako v ostatných obciach na Slovensku chodilo na Štedrý večer koledovať, s tým rozdielom, že v Brodskom sa "chodziuo spívat".

Koledovanie po dedine zaniklo asi v 50. rokoch tohoto storočia, potom sa spievať chodilo už len ojedinele k blízkej rodine. Známych kolied bolo pravdepodobne dosť, keď sa nám ich po takej dlhej dobe podarilo zozbierať ešte osem. Z nich sme zostavili a pripravili vianočný program Klaňanie pri jasličkách. V programe účinkovali členovia cirkevných zborov a folklórnych skupín - mládeže a dospelých. Z farského úradu vyšiel návrh, aby sa tradícia "chodzeňá spívat" obnovila. Cirkevné zbory a folklórne skupiny majú veľa členov, všetci sa koledy naučili spievať, a tak sa tento návrh mohol realizovať.

V ústnom podaní sa zachovali tieto koledy z Brodského: *Z daleka sa bereme, novinu vám neseme, Pásli ovce pastíri pri betlémském majíri, Anďelíček Boží zleťel z neba z víše, Nedaleko hájka zeleňá sa chvojka, V temto domku, v temto domku krásná vjezda vichoďí, Slíšau sem krásní hlas mezi horama, Doma ste, doma, milí páňi, Apoštoli, apoštoli, proč ste smutní neveselí* /dve posledné sú rómske/. Podľa ohlasu u účinkujúcich je z nich najkrajšia táto:

Slíšau sem krásní hlas mezi horama,
anďelé spívajú Zdravas` Mária.
Za hlasem půjdu, bát sa nebudu,
Ježišku de sí?
Mimorádná vjezda, tá nás dovédua,
aš na samí konec blísko Betléma.
Za hlasem půjdu, bát sa nebudu,
Ježišku de sí?

Program bol uvedený v Brodskom v kultúrnom dome 22.12. 1996. Dovoľte, aby som vám na záver všetkým zavinšovala starým brodčanským vinšom:

Vinšujem vám, vinšujem, títo slávné svátki,
Krista pána narodzeňí,hojních roků, pokoja svatého
a po smrci královstva nebeského.

Marcela Antálková

Predvianočné koncerty v Skalici

Už tradične v predvianočnom období odznie v Skalici viacero koncertov rozličných žánrov určených širokej kultúrnej verejnosti. Výnimkou neboli ani posledné adventné dni pred tohtoročnými Vianocami.

Farský kostol sv. Michala v Skalici. Foto: Ján Pardubský

V prvom decembrovom týždni sa milovníci vážnej hudby Johanna Sebastiána Bacha mali možnosť vo farskom kostole započúvať do jeho viacerých skladieb v podaní čembalistky Barbary Willi a violončelistu Jána Škrdlíka.

Skutočnú vianočnú atmosféru v kultúrnom dome navodili 13. decembra vianočné koledy v podaní SĽUK-u na vysokej umeleckej úrovni. Okrem známych odznelo i niekoľko menej známych slovenských kolied v úprave slovenských skladateľov, ktoré sú svedectvom bohatej ľudovej tvorivosti našich predkov.

V nedeľu 15. decembra sa verejnosťou zaplnenému kultúrnemu domu so svojím predvianočným vystúpením predstavili deti a mládež zo Zeleného domu a ich hostia.

S prekrásnymi dielami starých majstrov vystúpili hudobné telesá učiteľov ZUŠ v Skalici - Kvarteto ZUŠ a Audite silete musica vo farskom kostole 20. decembra 1996. Ako po iné roky pri vianočných bohoslužbách v našich slávnostne vyzdobených chrámoch účinkovali miestne chrámové zbory i viaceré mládežnícke kresťanské hudobné zoskupenia, ktoré spievali staršie i najnovšie vianočné koledy a piesne. Samozrejme nechýbal ľudový spev. Tie najznámejšie koledy takto odzneli spievané zástupmi ľudí radujúcich sa celým srdcom z príchodu Vykupiteľa.

Ľudovít Košík

Ohlasy

Každé číslo vlastivedného časopisu Záhorie prináša mnoho zaujímavého, čo ma
mojich 90-tich rokoch obohacuje. Touto cestou môžeme poznávať to Záhorie, ktoré
veľa skrýva z bohatstva plodov práce našich predkov.

Alexander Šenšel, Žilina

S radosťou konštatujem, že medzi regionálnymi vlastivednými časopismi Slove
dosiahli ste najvyššiu latku obsahovej úrovne. Veľmi sa mi zapáčila aj príloha s pro
obce Sekule. Kiež by bolo u nás čím viac takýchto časopisov!

PhDr. Juraj Bárta, CSc., Nitra

Po 39 rokoch som vďaka kontaktu so Záhorským múzeom cez časopis Záhorie z
našla cestu do mesta mojich štúdií, do milej znovuopeknievajúcej Skalice. S poteše
a vďakou som prijala aj pozvanie na podujatia venované nedožitým 95. narodeni
národného umelca Dr. Janka Blahu, pretože mi ponúklo vzrušujúci a povznášajúci zá
v kruhu milých a činorodých ľudí. Chcela by som sa s vami touto cestou pode
priehrštie dojmov. Cez organizátormi aktivizovaný bohatý ľudský a umelecký odkaz J
Blaho k nám prehovoril výrečne a pôsobivo, úmerne jeho veľkosti i prostote. Ver
výstavy fotografických montáží a niekoľkých artefaktov - "blahovík" a násle
spomienkový koncert poctili svojou prítomnosťou manželka Dr. Janka Blahu pani J
jeho dcéry, syn a vnúčatá. Ich účasť výrazne umocnila konkrétnosť veľkého Skalič
Keď som pani Júlii spomenula, že v hostinci a pivnici môjho starého otca Jána Sok
Janíka v Borskom Sv. Jure si majster neraz za sprievodu virtuózneho jurského cimba
Rudu Radiča s potešením jemu vlastným zaspieval, ožila jej v očiach táto spomien
milo mi ju potvrdila. Koncert, ktorého aktérmi boli Orchester ľudových nástr
Slovenského rozhlasu pod vedením Miroslava Dudíka, sólisti Prof. Eva Blahová,
Helena Jurasovová (dcéry J. Blahu), František Livora, sólista opery SND (žiak J. Bl
a ľudová hudba Skaličan pod vedením Mgr. Petra Michaloviča, uviedli poslucháčo
sveta tónov, v ktorom je najprimeranejšie a najpôsobivejšie na Janka Blahu spomí

Celé podujatie bolo preplnené citom, spomienkou, láskou. A tak to má byť! Ko
identita, génius loci - to nie sú iba prázdne, módne pojmy. I preto rada spomínam na
vydarené podujatie s priliehavým názvom Návraty s piesňou.

Anna Ehrenbergerová, Bratisla

Za sponzorský príspevok ďakujeme: Ondrejovi Kočovi zo Skalice, Jánovi Patko
Skalice, Ev. a.v. cirkevnému zboru zo Skalice a Márii Slobodovej z Kopčian.

Bibliografia 5. ročníka časopisu Záhorie

Antálková,M.: Dedičstvo otcov. 4, s. 30-31
Antálková,M.: Obnovenie tradícií. 6, s. 27-28
Antálková,M.: Okresná prehliadka dedinských folklórnych skupín. 5, s. 23
Bárta,J.,PhDr.,CSc.: Objaviteľ najstarších archeologických sídlisk na Myjavskej pahorkatine. 5, s. 11-12
Brza,V.: 200 rokov od narodenia Samuela Jurkoviča. 1, s. 27
-dra-: Bibliografia 5. ročníka časopisu Záhorie. 6, s. 30-32
-dra-: ECOVAST v Malackách. 1, s. 29
-dra-: Gajary. 2, s. 31
-dra-: Malacky - kalendár na rok 1996. 2, s. 32
-dra-: Odborníci o výskume kaplnky svätej Margity v Kopčanoch. 3, s. 29
-dra-: VII. Svätogorazdovské dni na Slovensku. 4, s. 31
-dra-: Starý Dunaj Ester Plickovej v Záhorskom múzeu. 2, s. 30-31
-dra-: Večná hračka. 1, s. 29
-dra-: Zreštaurované pamiatky. 4, s. 27-28
Drahošová,V.,PhDr.: Archeologické objavy v Gbeloch. 2, s. 9-11
Drahošová,V.,PhDr.: Najstaršie osídlenie Gbelov. 4, s. 20-22
Drahošová,V.,PhDr.: Náš rozhovor s Ing. Margitou Kučerovou,CSc. 3, s. 11-15
Drahošová,V.,PhDr.: Náš rozhovor s Vladimírom Jamárikom. 5, s. 12-16
Drahošová,V.,PhDr.: Štefan Janšák. 4, s. 2-7
Drahošová,V.,PhDr.: Západ Sekulskej pláňavy v archeológii. 5 S, s. 6-11
Drahošová,V.,PhDr.- Zajíčková,M.,PhDr.: Náš rozhovor s literárnou historičkou Evou Fordinálovou. 6, s. 16-19
Drozdová,M.,Mgr.: Hon na jeleňa. 2, s. 29-30
Dúbravský,F.: Hastrman. 1, s. 25
Dúbravský,F.: Prvé krumpíre na Stupavsku. 4, s. 26-27
Dúbravský,F.: Starý kríž. 3, s. 28
Dúbravský,F.: Zakliaty poklad. 2, s. 28-29
Dulanský,I.,akad.mal.: Pod Roštúnom a Petrklínom. 6, s. 20-21
Emrich,J.: Príhovor. 5 S, s. 2-3
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Aničko milá, čos učinila alebo Skalica a kancionále. 5, s. 2-4
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Chýrny liečiteľ František Madva. 3, s. 2-3
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Jednotný katolícky spevník a Záhorie. 2, s. 2-4
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Skalica v štúrovskom almanachu Plody. 4, s. 7-9
Gamanová,A.,PhDr.: Vianoce v divadle. 1, s. 28-29
Hallon,P.,MVDr.: Poštovňa v Popudinách. 6, s. 8-10
Havlíková,A.: Spomienky na pestovanie zeleniny v Zohore. 4, s. 23-24
Hazucha,M.: Olympijský víťaz z Hochštetna. 2, s. 14-15
Huláková,H.: 250 rokov divadelníctva v Holíči. 5, s. 21
Hrbatý,J.,RNDr.: Prírodné pomery obce. 5 S, s. 4-5
Hrbatý,J.,RNDr.: Prírodné pomery Plaveckého krasu. 3, s. 16-17
Jamárik,V.: Jazykové pamiatky po Sikuloch. 5 S, s. 16

Juza,M.,PhDr.: Erby obcí bratislavského Záhoria. 2, s. 22
Juza,M.,PhDr.: Malacká synagóga. 1, s. 25
Kolény,B.: Častkov v znamení ekumény. 4, s. 29-30
Košík,Ľ.,Mgr.: Morové rany v Skalici. 2, s. 7-8
Košík,Ľ.,Mgr.: Predvianočné koncerty v Skalici. 6, s. 28-29
Kunštek,A.: Storočnica sekulského hasičského zboru. 5 S, s. 23-27
Maťovčík,P.,Mgr.: Jozef Závodský. Kňaz a národovec. 2, s. 12-13
Michalovič,P.,Mgr.: Džezová legenda. 3, s. 27
Michalovič,P.,Mgr.: Hudobné tradície. 5 S, s. 35-41
Michalovič,P.,Mgr.: Chodziua ďevenka. 3, s. 10-11.
Michalovič,P.,Mgr.: Mikulášske zvyky. 6, s. 25-26
Michalovič,P.,Mgr.: Spevák, zberateľ ľudovej piesne a publicista Dr. Janko Blaho. 5, s. 5-6
Michalovič,P.,Mgr.: Spomienka na fašiangy. 2, s. 25-28
Michalovič,P.,Mgr.: Záhon pod konope, záhon pod chren, záhon pod cibulu, záhon pod len... 4, s.24-26
Michalovič,P.,Mgr. - Zajíčková,M.,PhDr.: Náš rozhovor so svadobným družbom Milanom Špírkom. 1, s. 17-20
Michálek,A.,RNDr.,CSc.: Letecké snímkovanie na Záhorí a jeho využitie. 3, s. 18-20
Michálek,A.,RNDr.,CSc.: Strediskové funkcie sídiel na Záhorí. 1, s. 14-16
Michálek,A.,RNDr.,CSc.: Transformácia domového a bytového fondu na Záhorí a v myjavskej oblasti.6, s. 13-15
Michálek,A.,RNDr.,CSc.: Vývoj morfologických znakov sídiel na Záhorí a Myjavsku. 2, s. 16-17
Minarovičová,E.,PhDr.,CSc.: Nálezy mincí z rímskej vojenskej stanice v Stupave. 6, s.2-4
Minďáš,M.,Mgr.: Cechové artikuly. 5, s. 7-9
Minďáš,M.,Mgr.: Erb obce Vrbovce. 6, s. 11-12
Minďáš,M.,Mgr.: Hierarchia v cechoch. 4, s. 10-11
Minďáš,M.,Mgr.: Kníhtlačiareň Františka Xavera Škarnicla. 1, s. 13
Minďáš,M.,Mgr.- Petrovič,V.,Mgr.: K otázke vzniku farského kostola sv. Michala v Skalici. 4, s. 12-13
Minďáš,M.,Mgr.: Kunovská obecná kniha. 1, s. 26
Minďáš,M.,Mgr.: Úpadok a zánik cechov v záhorských remeselníckych strediskách. 2, s. 5-6
Minďáš,M.,Mgr.: Vznik a vývoj cechov. 1, s. 5-8
Minďáš,M.,Mgr.: Zo života a zvyklostí cechov. 3, s. 21-22
M.J.: Jablonové - 790 rokov od prvej písomnej zmienky. 4, s. 32
-mz-: Na návšteve u pani Štefánie Bzdúchovej. 1, s. 30
-mz-: Obstávka svadobného domu v Lábe. 1, s. 22-23
-mz-: Okresná konferencia o miestnej kultúre. 3, s. 29
-mz-: Otvorenie partnerského múzea vo Schwechate. 5, s. 22
-mz-: Po stopách Holubyovcov. 3, s. 31-32
-mz-: Poznámka redakcie. 3, s. 9
-mz-: Rodinný výlet na hrad Branč. 3, s. 31
-mz-: Slávnosť k storočnici školy v Šajdíkových Humenciach. 5, s. 22
-mz-: Výstava Podobnosť a rôznosť. 3, s. 30
M.Z.: Slovenskje pohľadi na vedi,umeňja a literatúru. 2, s. 23-24
Náhlik,M.: Erby Ľudovíta Ňáriho. 3, s. 23-24
Náhlik,M.: Vznik obecných revírov. 1, s. 8-10

Pernecká,E.,Mgr.: Myjavské slávnosti v daždi. 4, s. 29
Pernecká,E.,Mgr.: 30. jubilejná výstava neprofesionálnej výtvarnej tvorby. 1, s. 27
-pet-: F.V. Sasinek. 1, s. 30
-pet-: Hubertova jazda. 5, s. 24
-pet-: Inforeg Záhorie v Zohore. 4, s. 28
-pet-: Monografia mesta. 5, s. 20
-pet-: Návrat Bohuslava Šuleka. 3, s. 30
-pet-: Redakčná rada zasadala. 3, s. 32
-pet-: Stánok Boží s ľuďmi. 1, s. 30
-pet, dra-: Redakčná rada v Kopčanoch. 1, s. 27-28
Petrovič,V.,Mgr.: Hospodársky život v obci v 20. storočí. 5 S, s. 17-21
Petrovič,V.,Mgr.: Hranica a hraničné spory medzi Skalicou a strážnickým panstvom. 1, s. 11-12
Petrovič,V.,Mgr.: Náš rozhovor s Ivanom Galambošom, reštaurátorom a pedagógom. 2, s. 18-21
Petrovič,V.,Mgr.: Niekoľko poznámok k stredovekým dejinám severného Záhoria. 3, s. 25-26
Petrovič,V.,Mgr.: Nové skutočnosti vyplývajúce zo Žigmundovej donácie na Holíč. 6, s. 5-7
Petrovič,V.,Mgr.: Z najstarších dejín obce. 5 S, s. 11-14
Petrovič,V.,Mgr.- Minďáš,M.,Mgr.: K otázke vzniku farského kostola sv. Michala v Skalici. 4, s. 12-13
-pm-: Opäť úspešné Skalické dni. 5, s. 23-24
-pm-: Rodičovské požehnanie mladomanželom. 1, s. 21-22
Proksa,P.,ThB.: Peter Boor a ochotnícke divadlo v Holíči. 4, s. 17-19
Ratica,D.,PhDr.: Čarovná ďatelinka. 3, s. 9
Vrablec,P.,Ing.: Ľudové liečiteľstvo v Závode. 3, s. 6-9
Zajíček,Š.,PhDr.: Náš rozhovor s výtvarníkom Ivanom Dulanským. 4, s. 14-16.
Zajíček,Š.,PhDr.: Na úvod piateho ročníka. 1, s. 2-5
Zajíček,Š.,PhDr.: Stavebné pamiatky. 5 S, s. 42-43
Zajíček,Š.,PhDr.: Výstava Drotárske umenie Ladislava Mikulíka. 5, s. 20
Zajíček,Š.,PhDr.: Výstava Ján Mudroch - kresby /1930-1968/. 5, s. 19-20
Zajíčková,M.,PhDr.: Betlehemy súčasných rezbárov. 6, s. 22-24
Zajíčková,M.,PhDr.: Počiatky organizovaného zberu liečivých rastlín v dobovej tlači. 3, s. 4-5
Zajíčková,M.,PhDr.: Rybárstvo. 5S, s. 28-31
Zajíčková,M.,PhDr.: Sekulský slávnostný kroj. 5 S, s. 31-34
Zajíčková,M.,PhDr.: Založenie Slovenskej besedy v Senici. 1, s. 12-13
Zajíčková,M.,PhDr.: Znak obce Šajdíkove Humence. 5, s. 10
Zajíčková,M.,PhDr. - Drahošová,V.,PhDr.: Náš rozhovor s literárnou historičkou Evou Fordinálovou, 6, s. 16-19
Zlochová,K.,RNDr.: Náučný chodník "Nivou Moravy" otvorený. 4, s. 28
Zvadová,J.,RNDr.: Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty. 5, s. 16-18

Vysvetlivky:
S - príloha Záhoria venovaná obci Sekule

-dra-

Záhorie

Vydáva Záhorské múzeum Skalica

vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria

6/96 Ročník V. cena 8,- Sk